

NASLOV: Bolonjski proces – ravnopravnost ili degradacija struke sigurnosti?

UVOD

Uvođenjem Bolonjskog procesa u visoko školstvo Republike Hrvatske neminovno su započele promjene koje bi trebale omogućiti transparentnije obrazovanje budućim studentima, ali i jednostavnije natjecanje za posao po završetku obrazovanja i to na području cijele EU. S druge strane poslodavci bi trebali moći jednostavnije birati adekvatnog radnika jer, kako nam poručuju iz Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa, gledat će se kompetencije koje će student dobiti pohađanjem studija, a ne prvenstveno stručni i/ili akademski nazivi.

Sama „Bolonja“ je već počela, ista za sobom nosi kako pozitivna tako i negativna iskustva i sigurno će proći još nekoliko akademskih godina dok se svi sudionici ne „uhodaju“ prema novom sustavu, no u cijelom procesu svakako treba voditi računa i o ravnopravnosti i jednakosti svih akademski obrazovanih osoba kako prema starom tako i prema novom programu. Upravo se ovdje pojavljuju najveći prijeperi, a koji su se aktualizirali puštanjem u javnost nacrtu Zakona o akademskim i stručnim nazivima. O kakvim je problemima riječ, a vezanima gotovo samo na struku sigurnosti, autor će pokušati pojasniti ovim radom.

OSNOVNA STRUKTURA STAROG AKADEMSKOG OBRAZOVANJA

Stari sustav obrazovanja definirao je prema stupnjevima nekoliko razina. Tako se nakon završene srednje škole mogao upisati određeni oblik akademskog obrazovanja gdje bi polaznik mogao steći šesti stupanj (4 semestra) i višu stručnu spremu (kasnije se tih 4 semestra u pravilu povećalo na 6, ali je sprema i dalje ostala viša) i sedmi stupanj (u pravilu 8 semestara) i visoku stručnu spremu. Nakon stjecanja visoke stručne spreme (VII/1 stupnja) osoba je mogla upisati stručni ili znanstveni poslijediplomski studij. Stručni studij je na određeni način bio „slijepa ulica“ jer nije postojala mogućnost nastavka obrazovanja po završetku istog, ali je dodatno proširivao stručna znanja i davao naziv magistra struke. S druge strane znanstveni poslijediplomski studij trajao je u pravilu 4 semestra, a po završetku je davao VII/2 stupanj stručne spreme i naziv magistar znanosti (mr. sc.) koji se stavlja ispred imena osobe koja bi takav studij završila. Završetak formalnog obrazovanja bio je definiran doktoratom znanosti (dr. sc.) i VIII stupnjem stručne spreme.

Po strukturi obrazovanja studiji su se dijelili na sveučilišne i stručne, gdje su sveučilišni obrazovali studente više za teoretsko i/ili znanstveno usavršavanje, a stručni za stručno (primjenjivo u praksi) usavršavanje. Ovakva struktura je prisutna i u „Bolonji“ i jasno je da razlike između tih oblika postoje, opravdane su i logične. Tako je nastavak obrazovanja nakon završenog stručnog dodiplomskog studija bio moguć na sveučilišnom znanstvenom, ali uz posebne zahtjeve poput polaganja prijemnih i diferencijalnih ispita i sl., no „Bolonja“ takav oblik nastavka obrazovanja više ne dozvoljava.

OSNOVNA STRUKTURA NOVOG (BOLONJSKOG) AKADEMSKOG OBRAZOVANJA

Novi sustav obrazovanja poništava višu i visoku stručnu spremu u dosadašnjem obliku te daje mogućnost studentima pohađanja visoke stručne spreme prvog stupnja (baccalaureus, prvostupnik), drugog stupnja (magistar struke) i trećeg stupnja (doktor znanosti), tzv. 3+2+3 sustav, uvodi ECTS (European Credit Transfer System) bodove i donosi cijeli niz drugih promjena.

Ujedno novi sustav radi još veću razliku između stručnih i sveučilišnih studija tako da nastavak obrazovanja nakon završenog stručnog studija, kao što je već rečeno, na poslijediplomskom sveučilišnom studiju nije moguć. Ovo je svakako opravdano jer smanjuje nesporazume koji su bili prisutni u dosadašnjem obliku obrazovanja. Kako i srednjoškolsko obrazovanje postaje obavezno, moglo bi se reći da stručni prvostupnici postaju prvi slijedeći korak u određenom stručnom profiliranju odnosno usavršavanju za određenu struku (zar upravo to nisu sadašnje strukovne i tehničke srednje škole?). Srednja škola – dosadašnja osnovna ili obavezna škola, stručni prvostupnik – dosadašnja srednja strukovna ili tehnička škola. Ovo naravno ne treba shvatiti doslovno, no neminovno je da moramo ići u korak s napretkom cjelokupnog čovječanstva što se upravo i vidi iz zahtjeva koji se postavljaju pred one koji dolaze. Tako da će srednjoškolci koji dolaze nakon završetka srednje, obavezne škole morati odlučiti da li se žele usavršavati u određenoj struci (stručni studiji) ili se žele profilirati u teoriji i znanosti (sveučilišni studiji). Ovime se naravno ne smije stručne studije doživljavati kao manje vrijedne jer će, upravo suprotno, iz njih izlaziti visoko profilirane osobe za određenu i konkretnu struku, a sveučilišni studenti bi trebali pokušati nastaviti studirati na doktorskom studiju, profilirati se u znanosti i na taj način doprinosti razvoju društva. Može se zaključiti da u teoriji

Bolonjske smjernice donose promjene koje su dobrodošle, svrsishodne i poželjne. No što je sa hrvatskom praksom?

NEUSTAVNOST I NERAVNOPRAVNOST PRIJELAZNOG RAZDOBLJA

Ključni se problem javlja u usklađivanju i definiranju visokoobrazovanih osoba koje su završile prije, za vrijeme i nakon uvođenja Bolonjskog procesa, preciznije njihovih stručnih sprema i naziva. Jasno da staro završeni moraju prema Ustavu biti u ravnopravnoj poziciji sa novo završenima, jer prije promjena nisu ni mogli završavati „po novome“, ali nikako nije jasno da se određenoj populaciji uzimaju stečena prava.

Naime, već je i Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (NN 123/03, 105/04 i 174/04) donio određena nesuglasja i različita viđenja u samoj primjeni Bolonjskog procesa, pa je u pripremi i nova izmjena i dopuna predmetnog Zakona koja bi morala kvalitetnije razjasniti određene nedovoljno definirane probleme. O kojim se stavkama radi nije potrebno elaborirati ovdje, budući da će navedena izmjena (ili kompletno novi Zakon) vrlo skoro u Saborsku proceduru (ovo se iznosi prema informacijama dobivenim od vodstva Hrvatskog društva inženjera sigurnosti). Ovdje je nužno spomenuti da ovaj Zakon podržava stečena prava (čl.120.) odnosno svi koji su završili prije stupanja na snagu ovog zakona zadržavaju prava koja su i imali.

Međutim ključni problem je izazvao nacrt Zakona o akademskim i stručnim nazivima koji je Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa pustilo u javnost, a o kojem ovih dana bruje svi relevantni mediji u RH. Ključni razlog cijele pompe proizlazi iz činjenice da se želi u samom nazivlju „izjednačiti“ studente dvogodišnjih-starih i trogodišnjih-novih studija. Koliko je to izjednačavanje opravdano ili ne nije predmet ovog elaboriranja.

Ono što ovaj nacrt nudi jesu potpuno novi stručni i akademski nazivi kao i usklađivanje starih i novih naziva. No krenimo redom. Stari Zakon o stručnim nazivima i akademskim stupnjevima (NN 128/99) apsolutno je izjednačavao stručne i sveučilišne studije u dodiplomskom četverogodišnjem nivou što je jasno vidljivo iz čl. 6. predmetnog Zakona:

„Osobe koje završe stručni dodiplomski studij u trajanju od najmanje četiri godine stječu stručni naziv uz oznaku diplomirani kao što to imaju i osobe koje završe sveučilišni dodiplomski studij.

Osobe koje završe studij iz stavka 1. ovoga članka u trajanju od najmanje četiri godine stječu visoku stručnu spremu, a osobe koje završe studij iz stavka 1. ovoga članka u trajanju kraćem od četiri godine stječu višu stručnu spremu.“

Na sreću ili nesreću struke sigurnosti prije Bolonje stručni studiji su mogli prema gornjem obrazovati do VISOKE stručne spreme i stručnog naziva DIPLOMIRANI, no prema saznanjima autora tu mogućnost iskoristila su samo dva stručna studija u RH, a to su Visoka škola za sigurnost iz Zagreba i Visoka škola za glazbenu umjetnost "Ivo Mirković" iz Lovrana. Uz cijelu paletu veleučilišta, visokih škola i sl. imati samo dva stručna studija u cijeloj državi koji mogu obrazovati do VSS dovoljno govori o njihovoj kompetenciji i stručnosti. Ako tome dodamo i Nacionalnu klasifikaciju zanimanja gdje su inženjeri sigurnosti uvršteni čak do stupnja doktora znanosti odnosno sveučilišnog profesora u području zaštite na radu više je nego očigledan uspjeh same struke sigurnosti kao i vodećih znanstvenika i stručnjaka na tom području. Tako da svaki onaj koji pomišlja za nešto kriviti Visoku školu za sigurnost ide potpuno krivim putem jer je ista samo obrazovna institucija koja je radila prema starom zakonodavstvu, a sada radi po novom, a s druge strane za samu struku sigurnosti (o čijoj degradaciji se i govori u ovom radu) je napravila više od bilo koje prijašnje ustanove ili organizacije na ovim prostorima. Ovo je samo osobni stav autora i bivšeg studenta na koji apsolutno i ima pravo!

No predmetni nacrt Zakona sve ovo osporava i degradira završene (i one koji će završiti) diplomirane inženjere sigurnosti i magistre sigurnosti na razinu stručnog prvostupnika. Ono za čime se povode kreatori ovog nebuloznog nacrta jest činjenica da one osobe koje su završile četverogodišnji stručni studij mogu (no ne moraju) tražiti izdavanje diplome prema novom nazivlju, a ako traže tada su stručni prvostupnici sa pravima visoke stručne spreme!! Pitanje uvaženoj gospodi: Što nam znače prava ako se moramo potpisivati npr. Ivan Mance, bacc.ing.sig. kao i kolege sa stare Više tehničke škole za ZNR i ZOP (4 semestra) te kao i kolege inženjeri sigurnosti stari i novi (6 semestara)?? Ovdje treba spomenuti da ovaj nacrt Zakona definira opće oblike naziva, a točne će kratice utvrditi Rekatorski zbor i Vijeće veleučilišta po izlasku ovog Zakona, no primjeri koji će se navoditi niže u tekstu mogu se razlikovati od onih koji će utvrditi jedino u zadnjem dijelu kratica (sig., znr., zop. i sl.).

Naravno nitko nas najvjerojatnije neće siliti da se tako potpisujemo, no što će se dogoditi za par godina? Vjerujte, svi će se (i stari i novi) potpisivati po novome jednostavno iz razloga što će to BITI STANDARD Bolonjskog procesa i integracije RH u EU!! Tako će se npr. stari dipl.ing.stroj. potpisivati mag.ing.stroj., ili će se dipl.oec. potpisivati mag.oec., a dipl.ing.sig. može birati biti jedini u RH koji će se potpisivati tako ili po novome bacc.ing.sig. I tako se vraćamo na pitanje što nam znače PRAVA koja

ne smijemo navoditi u stručnom nazivu ili da se jedini u RH nazivamo po starome i na taj način budemo predmet podsmjeha kolega drugih struka??

Nebuloza postaje još veća kada se krenu analizirati poslijediplomanti. Naime mr.sig. Ime i Prezime može birati tako se potpisivati (što mu to vrijedi ako će opet biti jedini koji se tako potpisuje) ili opet može iskoristiti svoje PRAVO izdavanja nove diplome i potpisivanja po novome, a koje bi izgledalo otprilike ovako: Ime i Prezime, bacc.ing. sig. struč. spec. sig. (naravno u ovom se primjeru radi o osobi koja je završila dodiplomski i poslijediplomski studij sigurnosti). Ovime se osoba sa završenih 11 semestara izjednačava sa osobom sa završenih 4 semestra!! Uz dužno poštovanje za uloženi trud kolegama dvogodišnjih studija, no svi će se složiti da je trud gornjih magistara sigurnosti ipak bio znatno veći i složeniji. Tko pametan može reći da je nešto ovakvo ispravno, naravno ne koristeći smiješne komentare o tome kako Vas nitko ne tjera da mijenjate staro nazivlje prema novome. Pa samo prošećite zbornicom Fakulteta strojarstva i brodogradnje u Zagrebu, i pogledajte izložene slike bivših dekana i njihovih naziva (to je ne tako davno izgledalo kao dr. sci. ing. Ime i Prezime, nešto nakon toga dr. sci. Ime i Prezime, a znamo da je danas apsolutno prisutno dr. sc. Ime i Prezime i svi doktori znanosti koriste ISKLJUČIVO i JEDINO taj valjani oblik svog akademskog naziva). Prema tome svi ćemo se složiti da nacrt Zakona o akademskim i stručnim nazivima apsolutno degradira diplomirane inženjere sigurnosti i magistre sigurnosti i time krši naša Ustavom zajamčena prava jednakosti.

Zaključno je u ovome dijelu potrebno dati jedan „slatki“ primjer cijele koncentracije gluposti koja proizlazi iz predmetnog nacrtu Zakona. Naime, kao što je već bilo rečeno, student stručnog studija po Bolonji ne može nastaviti obrazovanje na poslijediplomskom sveučilišnom studiju jer mu nedostaju znanstvene kompetencije i nekoliko odslušanih semestara. Tek nakon 5 godina sveučilišnog diplomskog studija i naziva mag.struke student može nastaviti sveučilišni poslijediplomski studij i to u formi specijalističkog ili znanstvenog poslijediplomskog studija. Jednostavnije završeni mag.ing.stroj. može upisati specijalizaciju npr. strojarstva i po završetku postati mag.ing.stroj.univ.spec.stroj. (magistar inženjer strojarstva, **sveučilišni** specijalizant strojarstva). Studenti stručnih studija ne mogu na sveučilišnu specijalizaciju, već samo na stručnu, nakon čega će npr. bacc.ing.sig. postati bacc.ing.sig.struč.spec.sig. (prvostupnik sigurnosti, **stručni** specijalizant sigurnosti). Ovo su jedine dvije mogućnosti koje nacrt Zakona nudi.

No postoji jedan problem. Autor je osobno, po završetku dodiplomskog studija sigurnosti, upisao poslijediplomski znanstveni studij na Fakultetu organizacije i informatike u Varaždinu kao zadnja generacija po starom programu, te ako ga završi dobiva akademski naziv magistra znanosti, a koji i novi nacrt Zakona priznaje kao takav. Već je bilo riječi kako je stari Zakon nudio tu mogućnost uz određene diferencijske ispite i sl. No baš je u toj generaciji sa sigurnosti (diplomanti ljeto/jesen 2005.god.) dosta kolega iskoristilo tu mogućnost i krenulo istim putem. Tako su i slijedeće akademske godine neki od kolega učinili isto, no pošto više nije bilo starog znanstvenog poslijediplomskog studija kolege su upisali stručni (odnosno po novome specijalistički) studij. Ako ga završe, što sigurno hoće, kolege će postati magistri menadžmenta. No ovdje se javlja kolizija novog Zakona sa samim sobom jer ukoliko u ovom obliku stupi na snagu, a kolege zatraže izdavanje diploma po njemu, to će izgledati točno ovako:

Ime i Prezime, bacc.ing.sig.univ.spec.men.

Pitanje Ministarstvu znanosti, obrazovanja i športa glasi kako misle riješiti ovu besmislicu jer samo magistar struke može na sveučilišnu specijalizaciju, a prvostupnik struke na stručnu specijalizaciju, no NIKAKO prvostupnik struke na sveučilišnu specijalizaciju?

Jednostavno je nemoguće izbrisati cca. 1500 visokoobrazovanih diplomiranih inženjera sigurnosti i magistara sigurnosti (koji je broj završenih kolega sa Visoke škole za glazbenu umjetnost "Ino Mirković" autoru nije poznato) i reći da su prvostupnici ili da koriste i dalje stare nazive. U oba slučaja ulazi se u narušavanje Ustavnih prava takvih osoba.

ZAKLJUČAK:

Pošto se malo ozbiljnije razlučilo što nam novi nacrti i prijedlozi zakonodavca donose ostaje za zaključiti da je ovakav oblik svrstavanja svih u „isti koš“ neprihvatljiv, neustavan, a u nekim slučajevima i u koliziji sam sa sobom.

Što će struka sigurnosti napraviti ostaje za vidjeti, no svakako bi morala bar pokušati nešto organizirano provesti. Po skromnom mišljenju autora jedini ispravni put trebao bi biti preko strukovnih udruga jer one nas i predstavljaju u određenoj organiziranoj formi, a poglavito preko Hrvatskog društva inženjera sigurnosti (HDIS) koje predstavlja upravo nas magistre sigurnosti, diplomirane inženjere sigurnosti i inženjere sigurnosti. Koliko je HDIS bitan čimbenik za zakonodavca je pitanje na koje svi

znamo odgovor (na žalost premali smo i počesto degradirani kako od poslodavca, zakonodavca pa usudio bih se reći tako i od Državnog inspektorata), no ipak je HDIS udruga koja nas predstavlja i sigurno bi napravila više od usamljenih i pojedinačnih slučajeva, od kojih je primjer i ovaj skromni osobni prikaz i stav autora.

LITERATURA:

- [1] Nacrt Zakona o akademskim i stručnim nazivima,
http://www.fer.hr/download/repository/MZOS_zakon_o_akademskim_i_stru%C4%8Dnim_nazivima_8_radna_verzija_23_2_07.pdf, (28.03.2007.)
- [2] Zakon o stručnim nazivima i akademskim stupnjevima, N. N. br. 128/99
- [3] Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, N. N. br. 123/03, 105/04, 174/04